

Sınıf Öğretmenlerinin Öğrencilerle İletişim Becerileri^[1]^[2]

Primary School Teachers' Communication Skills With Students

Ali Rıza ERDEM^[3] Özgül OKUL^[4]

Özet

Bu araştırmada, ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşleri ve bu görüşleri arasında cinsiyetlerine, kıdemlerine, eğitim durumlarına, okuttuğu sınıfa ve görev yaptığı okuldaki hizmet süresine göre farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Bu araştırmanın yürütülmesinde, genel tarama modeli kullanılmıştır. Tesadüfi olarak belirlenen Denizli merkezindeki farklı ilkokullarda görev yapan 350 sınıf öğretmeni örnekleme alınmıştır. Araştırmanın verileri Bedur (2007) tarafından geliştirilen "Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim biçimlerinin belirlenmesi" ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Ölçme aracı tek boyutlu olup 25 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı Bedur tarafından 0.85 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada ise Cronbach Alfa katsayısı 0.77 olarak bulunmuştur. Ölçeğin uygulanması sonucunda elde edilen verileri çözümlemede "betimsel istatistik" teknikleri (frekans, yüzde, aritmetik ortalama) ve verilerin dağılımı normal dağılım göstermediğinden "nonparametrik istatistik" teknikleri (Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis) kullanılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşleri % 78,3 ve = 4.77 ile "her zaman" şeklindedir. Sınıf öğretmenlerinin cinsiyete göre öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin anlamlı bir biçimde farklılaştığı görülmektedir [$U = 1,307E4$, $p = 0,018$]. Kadın sınıf öğretmenleri erkek sınıf öğretmenlerine göre öğrencilerle iletişim becerisi konusunda daha yeterli oldukları görüşündedirler. Sınıf öğretmenlerinin kıdeme, eğitim durumuna, okuttuğu sınıfa ve görev yaptığı okuldaki hizmet süresine göre öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Anahtar kelimeler: Sınıf öğretmeni, öğrenci, iletişim, eğitimde iletişim, öğretmen- öğrenci iletişimi.

Abstract

In this research, the primary school teachers' opinions on their communication skills with students and the differences on opinions due to different gender, seniority, education level, in which class the teacher is teaching, the number of years worked in the recent primary school are examined. The "general scanning method" is followed in this study. The sampling is done among 350 teachers chosen randomly among the primary schools in the city center of Denizli. The data is collected using the scale developed by Bedur (2007) "Determination of the communication styles of the primary school teachers". The measurement tool is one dimensional and consists of 25 items. The coefficient number of the scale is determined as 0.85 by Bedur. In this study the Cronbach Alfa coefficient is determined as 0.77. In the analysis of the data collected by applying the scale, "descriptive statistics" technics (frequency, percentage, arithmetic mean) and since the distribution is not normal distribution, the "nonparametric statistics" methods (Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis) are applied. The primary school teachers' opinions on the communication skills with students are % 78,3, = 4.77 and "always". There is a significant difference on opinions on primary school teachers communication skills with children depending on gender [$U = 1,307E4$, $p = 0,018$]. Female primary school teachers define their communication skills more sufficient compared to the male primary school teachers. On the other hand there is no significant difference on results among the primary school teachers' opinions on seniority, education level, in which class the teacher is teaching, the number of years worked in the recent primary school.

Key words: Primary school teacher, student, communication, communication in education, teacher-student communication

^[1]Bu çalışma Doç. Dr. Ali Rıza ERDEM tarafından yönetilen "Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerileri" başlıklı tezsiz yüksek lisans projesinden çıkarılmıştır.

^[2]11-13 Eylül 2014 tarihleri arasında Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesinde düzenlenen "V. Eğitim Yönetimi Forumu" nda sözlü bildiri olarak sunulan çalışmanın geliştirilmiş şeklidir

^[3]Prof. Dr. Pamukkale Üniversitesi, Denizli, E-mail: arerdem@pau.edu.tr

^[4]Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Denizli, E-mail: ozgulokul@hotmail.com

GİRİŞ

İnsan doğası gereği çevresiyle iletişim kurmak zorundadır. İletişim anlama, anlaşma / anlaşılma ve anlatma gibi ihtiyaçlardan doğar. Topluluk içinde yaşayan her birey çevresine kendini anlatmak ve onları anlamak zorundadır. İletişim karmaşık, simgesel, kapsam ve ilişki boyutu olan etkileşimsel bir süreçtir. Bu süreçte yer alan öğeler kaynak, mesaj, kanal, alıcı ve dönüttür. İletişim iki birim arasında ileti alış-verişidir. İletişim bir başkasıyla konuşmadır; televizyondur, gazetedir; yazılı veya sözlü bir eleştiridir; saç ve giyim biçimimizdir; ilk çağlarda duvara çizilen bir resimdir; bazen duymak, bazen dokunmak bazen de görmektir. İletişimle bilgilerin, düşüncelerin, duyguların ya da tutumların benzeşmesi, ortaklaşması amaçlanır. Bu yüzden iletişim için "*simgelerin paylaşılması süreci*" de denebilir. İletişim tek yanlı değil, çift yönlü işleyen bir süreçtir. İletişimde ileten ve iletilen sürekli değişkendir. Toplumsal yapının temelini oluşturan iletişim, bilgi üretme, aktarma ve anlamlandırma veya duygu düşünce, tutum ve bilgilerin akla gelecek her türlü yolla başkalarına aktarılması sürecidir. İletişim, insanların birbirlerini anlamaları için gerekli olan bir köprüdür. İletişim, bir düşüncenin, bir duygunun yüz anlatımı, el, kol, baş hareketleri, konuşma ya da yazı, telefon, televizyon gibi bildirişim araç ve gereçlerinden yararlanarak bir kimseden başka bir kimseye iletilmesidir. İletişim, bir alıcı ile gönderici arasında belirli bir ölçüde anlaşma sağlayan mesajların, düşüncelerin ve tutumların paylaşılmasıdır. İletişim, emirlerin, bilgilerin, düşüncelerin, açıklamaların ve soruların bireyden, bireye ve gruptan, gruba aktarılması sürecidir. İletişim, insanların davranışlarını değiştirmek için bir haberleşme ağı kurmak, kişiler ve gruplar arası ilişkileri geliştirmek, yetkinin görevlerini gerçekleştirmek ve etkili bir koordinasyonu sağlamaktır (Demirel & Ün, 1987; Aydın,1988; Aliç,1991; Bursalıoğlu,1991; Demirel,1993; Zıllıoğlu, 1996; Tutar, Yılmaz, 2003; Engin & Aydın, 2007; Yılmaz & Yoncalık & Çimen, 2010; Tomul, 2011; Akbaşlı, 2012; Maden, 2013; Araç, 2014).

Eğitim ve öğretim uygulamalarında öğrencilerin bireysel farklılıkların dikkate alınarak, öğrenme ve öğretme süreçlerinin bireyselleştirilmesi ve her bir öğrencinin sahip olduğu potansiyel değerlerin en üst düzeye çıkarılması için öğretmen - öğrenci, öğrenci - öğrenci, öğrenci - aile ve öğretmen - aile arasındaki iletişimin sağlıklı olması zorunluluğu vardır. Öğretmenler açısından sağlıklı ve etkili iletişim daha çok önemlidir. Çünkü eğitimin amaçlarının en üst düzeyde gerçekleşebilmesi ve bireysel farklılıkların gözetilebilmesi için öncelikle kaynak konumunda olan öğretmenin öğrencileriyle sağlıklı ve etkili bir iletişim kurması gerekmektedir. Bunun için öğretmenin sağlıklı ve etkili iletişimin nasıl sağlandığını bilmesi ve bunu sınıfta uygulaması büyük önem taşımaktadır. Öğretmen, sınıf içerisinde öğrenmeyi sağlama ve rehberlik etme konumunun yanında iletişim becerilerini etkili bir şekilde işe koşması gerektiğinin de bilincinde olmalıdır. Öğretmen sadece eğiten-öğreten değil aynı zamanda sınıfa örnek olan bir kişi olduğu için, öğrencileriyle gerçekleştirdiği sözel ve sözel olmayan iletişim öğrenciler üzerinde son derece etkilidir (Şahin, 2002; Yalçınkaya & Tonbul, 2002; Bedur, 2007; Engin & Aydın, 2007; Bilgiç & Sarı, 2010; Habacı & Ürker & Bulut & Atıcı & Habacı, 2013; Uğurlu, 2013).

Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle olan iletişimin nasıl olması gerektiği ve önemi çeşitli araştırmalara konu olmuştur. Olgun'a (2005, s. 94) göre sınıf öğretmenleri etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde kendilerini "*yeterli*" görmektedirler. Bulut'a (2004, s. 448) göre kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre iletişim becerisi "*etkililik*" ve "*yeterlilik*" alt boyutlarında daha yüksek ortalamaya sahip oldukları saptanmıştır. Nacar'a (2010, s. 108-110) göre de sınıf öğretmenlerinin, iletişim becerileri "*empati*", "*eşitlik*", "*etkililik*" ve "*yeterlilik*" alt boyutlarında kadın öğretmenler lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. "*Saydamlık*" alt boyutunda öğretmenlerin iletişim becerilerinin cinsiyete göre farklılaşmamıştır. Bedur'a (2007, s. 41) göre il merkezinde çalışan sınıf öğretmenleri ilçe merkezi ve köylerde çalışan öğretmenlere göre öğrencilerle iletişimde daha olumlu davranmaktadırlar.

İlkokullarda aynı sınıf seviyesinde aynı programın işlenmesine karşın; iller arasında, il içerisindeki okullar arasında, hatta aynı okul içerisindeki sınıflar arasında öğrencilerde eğitimin amaçlarının gerçekleşmesi farklılıklar göstermektedir. Bunun nedenlerinden birinin de öğretmen-öğrenci iletişimi olduğu gerçeği sınıf öğretmenlerinin öğrencileriyle iletişimini daha çok ön plana

çıkarmaktadır. Bu çalışmada “İlkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşleri” araştırılmıştır. Bu çerçevede ele alınan alt problemler ise şunlardır: (1) İlkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşleri nedir? (2) İlkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşleri (a) cinsiyetine (b) kıdemine (c) eğitim durumuna (d) okuttuğu sınıfa (e) görev yaptığı okuldaki hizmet süresine göre farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Bu araştırmanın yürütülmesinde, genel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Genel tarama modelinde, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak için, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde tarama yapılmaktadır (Karasar, 2005, s. 77-79). Bu araştırma “İlkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşleri” ni ortaya koymaya yönelik “betimsel” bir çalışmadır.

Evren ve Örneklem. Bu araştırmanın evrenini Denizli merkezindeki ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Evrenin tamamına ulaşmak mümkün olmadığından evreni temsil eden örneklem seçilmiştir. Evrenden seçilen örneklem 0.5 manidarlık düzeyi esas alınarak seçilmiştir. Homojen bir yapıda olmayan bu evren için %95 güven aralığında, $\pm$ % 5 örnekleme hatası ile gerekli örneklem büyüklüğü $n = 350$ olarak hesaplanmıştır. Bu çerçevede ölçek tesadüfî olarak belirlenen Denizli merkezindeki farklı ilkokullarda görev yapan 380 sınıf öğretmenine uygulanmıştır

Veri toplama aracı ve güvenilirliği. Araştırmanın verileri Bedur (2007) tarafından geliştirilen “Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim biçimlerinin belirlenmesi” ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Ölçme aracı tek boyutlu olup 25 maddeden ve 5 seçenekten (Her zaman, sıklıkla, kısmen, çok az ve asla) oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı Bedur tarafından 0.85 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise Cronbach Alfa katsayısı 0.77 olarak bulunmuştur.

Veri Toplama Aracının Uygulanması. Veri toplama aracı olarak hazırlanmış anketler örneklem grubuna seçilen Denizli ili merkezindeki ilkokullarda çalışan 380 sınıf öğretmenine dağıtılmıştır. Sınıf öğretmenlerine uygulama amacı anlatılarak isim yazmadan içtenlikle cevaplamaları istenmiştir. Geriye 360 anket alınmış, bunların 350 tanesi geçerli bulunarak değerlendirmeye alınmıştır. Değerlendirmeye alınan anketlerin bulgularına göre örneklemdeki öğretmenlerin bireysel özellikleri tablo 1 de verilmiştir.

Tablo 1. Örneklemdeki Sınıf Öğretmenlerinin Bireysel Özelliklerine Göre Dağılımı

Kategori		f	%
Cinsiyet	Kadın	179	51,1
	Erkek	171	48,9
Kıdem	1-5 yıl	5	1,4
	6-10 yıl	26	7,4
	11-15 yıl	67	19,1
	16-20 yıl	85	24,3
	21+ yıl	167	47,7
Eğitim durumu	Öğretmen okulu	7	2,0
	Önlisans	74	21,1
	Lisans	245	70,0
	Yüksek lisans	24	6,9
Okuttuğu sınıf	Birinci sınıf	101	28,9
	İkinci sınıf	77	22,0
	Üçüncü sınıf	85	24,3
	Dördüncü sınıf	87	24,9
Görev yaptığı okuldaki hizmet süresi	1-3 yıl	82	23,4
	4-6 yıl	83	23,7
	7-10 yıl	119	34,0
	11+ yıl	66	18,9

Verilerin Çözümlemesi. Anketteki sorulara verilen cevaplar alt problemlere uygun olarak bilgisayarda puanlanmıştır. (1) Cinsiyet, (2) Kıdem, (3) Eğitim durumu, (4) Okuttuğu sınıf ve (5) Görev yaptığı okuldaki hizmet süresi bazında gruplamalar yapılmış, her soru maddesi verilen cevaplara uygun olarak puanlanarak dördü dereceleme ölçeğine göre; her zaman (5), sıklıkla (4), kısmen (3), çok az (2), asla (1) koduyla kodlanarak veri girişi yapılmıştır.

Bağımlı değişkenin normal dağılım gösterip göstermediğini tespit için tek örneklemlili Kolmogorov-Smirnov testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre bağımlı değişkenin normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. ($z=1,601$, $p> 0,012$). Ölçeğin uygulanması sonucunda elde edilen verileri çözümlemede “*betimsel istatistik*” teknikleri (frekans, yüzde, aritmetik ortalama) ve verilerin dağılımı normal dağılım göstermediğinden “*non-parametrik istatistik*” teknikleri (Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis) kullanılmıştır.

Süreksiz olan ölçekteki cevap seçenekleri, istatistiksel işlemlerle elde edilen sonuçların yorumlanabilmesi için geliştirilen bir ölçekle “sürekli” hale getirilmiştir. Sorunla karşılaşma derecesi bölümündeki 4 aralık 5 seçeneğe bölünmüş ($4: 5 = 0,80$); bulunan sayı seçenekleri temsil eden en alt sayıdan itibaren ilave edilerek: 1.00 – 1.80 Asla, 1.81 – 2.60 Çok az, 2.61 – 3.40 Kısmen, 3.41 – 4.20 Sıklıkla, 4.21-5.00 Her zaman şeklinde yorumlanmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın birinci alt problemi “*ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşleri nedir?*” şeklinde belirlenmiştir. Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşleri % 78,3 ve $\bar{x}=4,77$ ile “*her zaman*” şeklindedir. Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşleri % 0,6’sı “*Kısmen*”, % 21,1’i “*Sıklıkla*”, % 78,3’ü “*Her zaman*” şeklindedir. Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin ölçekteki görüşleri “*Her zaman*” şeklindedir. Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşleri Tablo 2 gösterilmiştir.

Tablo 2 Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşleri
(anket maddelerine göre)

Soru No	Soru maddesi	N	$\bar{x}$	Sd.	Anlamı
s4	Dersi anlatırken öğrencilerin duyabileceği bir ses tonu kullanırım.	350	4,76	0,43	Her zaman
s6	Ders anlatırken vurgu ve tonlamalara dikkat ederim.	350	4,65	0,51	
s23	Öğrencilerimle iletişimde göz teması kullanırım.	350	4,65	0,52	
s1	Öğrencilerime yeterince söz hakkı veririm.	350	4,60	0,53	
s3	Öğrencilerimle iletişim kurarken onların bireysel farklılıklarına dikkat ederim.	350	4,59	0,53	
s16	Güzel ve akıcı konuşmaya özen gösteririm.	350	4,58	0,57	
s5	Öğrencilerin daha iyi anlayabilmeleri için kısa, net ve anlaşılır cümleler kurarım.	350	4,57	0,55	
s10	Öğrencilerden dönüt almaya özen gösteririm.	350	4,56	2,19	
s11	Konuşmaktan çekinen öğrencileri cesaretlendiririm.	350	4,54	0,53	
s22	Beden dilimle sözel dil arasında uyum vardır.	350	4,53	0,55	
s24	Öğrencilerle iyi iletişim kurabilmek için oturma düzenine dikkat ederim.	350	4,52	0,57	
s19	Öğrencilerimin duygularını dile getirmelerine fırsat tanırım.	350	4,50	0,60	
s21	Beden dilimle verdiğim mesajları öğrencilerim anlar.	350	4,47	0,60	
s12	Öğrencilerimin yaptığı çalışmalarını değerlendirerek geri bildirimde bulunurum.	350	4,44	0,59	
s15	Öğrencilerimle iletişim kurarken birden fazla duyu organına hitap etmeye çalışırım.	350	4,44	0,60	
s2	Öğrencilerimi empati ile dinlerim.	350	4,41	0,60	

s9	Öğrencilerle bireysel görüşmeler yaparım.	350	4,36	0,62	
s8	Öğrencilerin kendi aralarında yakınlaşmaları için öğrenci faaliyetlerine ilgi gösteririm.	350	4,35	0,63	
s17	Öğrencilerim özel konularını benimle paylaşırlar.	350	4,32	0,71	
s13	Öğrencilerin tepkilerini anlamaya çalışırım.	350	4,31	0,60	
s25	Bir konu ile öğrencilere doğru ve yanlışın ne olduğunu söylemek yerine onların kendi fikirlerini oluşturmalarını sağlarım.	350	4,29	0,71	
s7	Yapılan yanlış davranışta öğrenciyi değil davranışı değerlendiririm.	350	4,28	0,67	
s18	Öğrencilerle duygularımı paylaşıyorum.	350	4,22	0,75	
s14	Öğrenciler adil davranmadığımda düşündüklerinde tepki verirler.	350	4,18	0,81	Sıklıkla
s20	Öğrencilerime dokunarak konuştuğum olur.	350	4,11	0,88	

Sınıf öğretmenleri öğrencilerle iletişim becerileri konusunda en yüksek katılım puanını “Dersi anlatırken öğrencilerin duyabileceği bir ses tonu kullanırım” ($\bar{x}=4,76$) maddesine vermiş ve “*Her zaman*” demiştir. Sınıf öğretmenleri öğrencilerle iletişim becerileri konusunda en düşük katılım puanını “Öğrencilerime dokunarak konuştuğum olur” ($\bar{x}=4,11$) maddesine vermiş ve “*Sıklıkla*” demiştir.

Araştırmanın ikinci alt problemi “*ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşleri (a) cinsiyetine (b) kıdemine (c) eğitim durumuna (d) okuttuğu sınıfa (e) görev yaptığı okuldaki hizmet süresine göre farklılık göstermekte midir?*” şeklinde belirlenmiştir.

Cinsiyet. Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin “cinsiyet” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini bulmak için Mann Whitney U testi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 3’ de gösterilmiştir.

Tablo 3 Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin “cinsiyet” e göre farklılığı (Mann Whitney U Testi)

Cinsiyet	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Kadın	179	187,99	33650,50	1,307E4	0,018*
Erkek	171	162,42	27774,50		

* p<0,05

Tablo 3’ de görüldüğü gibi için sınıf öğretmenlerinin cinsiyete göre öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin anlamlı bir biçimde farklılaştığı görülmektedir [U =1,307E4, p=0,018]. Kadın sınıf öğretmenleri erkek sınıf öğretmenlerine göre öğrencilerle iletişim becerisi konusunda daha yeterli oldukları görüşündedirler. Bulut’a (2004: 448) göre kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre iletişim becerisi “*etkililik*” ve “*yeterlilik*” alt boyutlarında daha yüksek ortalamaya sahip oldukları saptanmıştır. Bedur’a (2007, s. 37) göre kadın sınıf öğretmenlerinin erkek sınıf öğretmenlerine göre öğrencilerle iletişimlerinin daha olumlu olduğu ortaya konmuştur. Nacar’a (2010, ss. 108-110) göre de sınıf öğretmenlerinin, iletişim becerileri “*empati*”, “*eşitlik*”, “*etkililik*” ve “*yeterlilik*” alt boyutlarında kadın öğretmenler lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Bu sonuçlar araştırmanın bulgularıyla örtüşmektedir. Olgun’a (2005, s. 55) göre cinsiyet değişkeninin sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde doğrudan etki göstermediği gerek erkek öğretmenlerin gerekse kadın öğretmenlerin tüm boyutlara ilişkin davranışlarda “*yeterli*” algı düzeyine sahip oldukları söylenebilir. Bu sonuç araştırmanın bulgularıyla çelişmektedir.

Kıdem. Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin “kıdem” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini bulmak için Kruskal Wallis analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 4’ de gösterilmiştir.

Tablo 4 Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin “kıdem” e göre farklılığı (Kruskal Wallis Analizi)

Kıdem	n	Sıra ortalaması	sd	Chi-Square	p	Fark
1-5 yıl	5	192,60	4	3,231	0,520	
6-10 yıl	26	146,85				
11-15 yıl	67	170,09				
16-20 yıl	85	185,20				
21+ yıl	167	176,68				

p>0,05

Tablo 4’ de görüldüğü gibi p değeri 0,05’ten büyük olduğu için sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin “kıdem” e göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir [Chi-Square=3,231, p=0,520]. Olgun’a (2005: 56) göre sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde tüm boyutlara ilişkin olarak mesleki kıdem bakımından anlamlı farklılıklar olmadığı saptanmıştır. Bedur’a (2007, s. 39) göre sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre görüşleri arasında fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar araştırmanın bulgularıyla örtüşmektedir.

Eğitim durumu. Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin “eğitim durumu” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini bulmak için Kruskal Wallis analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 5’ de gösterilmiştir.

Tablo 5 Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin “eğitim durumu” na göre farklılığı (Kruskal Wallis Analizi)

Eğitim durumu	n	Sıra ortalaması	sd	Chi-Square	p	Fark
Öğretmen okulu	7	157,93	3	0,838	0,840	
Önlisans	74	168,82				
Lisans	245	177,01				
Yüksek lisans	24	185,79				

p>0,05

Tablo 5’ de görüldüğü gibi p değeri 0,05’ten büyük olduğu için sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin “eğitim durumu” na göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir [Chi-Square=0,838, p=0,840].

Okuttuğu sınıf. Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin “okuttuğu sınıf” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini bulmak için Kruskal Wallis analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 6’ da gösterilmiştir.

Tablo 6 Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin “okuttuğu sınıf” a göre farklılığı (Kruskal Wallis Analizi)

Okuttuğu sınıf	n	Sıra ortalaması	sd	Chi-Square	p	Fark
Birinci sınıf	101	166,71	3	4,573	0,206	
İkinci sınıf	77	195,97				
Üçüncü sınıf	85	176,31				
Dördüncü sınıf	87	166,80				

p>0,05

Tablo 6’ da görüldüğü gibi p değeri 0,05’ten büyük olduğu için sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin “okuttuğu sınıf” a göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir [Chi-Square=4,573, p=0,206]. Olgun’a (2005, s. 59) göre sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde tüm boyutlara ilişkin olarak okutulan sınıfa göre anlamlı farklılıklar olmadığı saptanmıştır. Nacar ve Tümkaya’ya (2011, s. 506) göre sınıf öğretmenlerinin okutulan sınıf düzeyine göre iletişim becerileri açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu sonuçlar araştırmanın bulgularıyla örtüşmektedir.

Görev yaptığı okuldaki hizmet süresi. Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin “görev yaptığı okuldaki hizmet süresi” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini bulmak için Kruskal Wallis analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 7’ de gösterilmiştir.

Tablo 7 Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin “görev yaptığı okuldaki hizmet süresi” ne göre farklılığı (Kruskal Wallis Analizi)

Görev yaptığı okuldaki hizmet süresi	n	Sıra ortalaması	sd	Chi-Square	p	Fark
1-3 yıl	82	161,65	3	3,395	0,335	
4-6 yıl	83	184,85				
7-10 yıl	119	183,18				
11+ yıl	66	167,10				

p>0,05

Tablo 7’ da görüldüğü gibi p değeri 0,05’ten büyük olduğu için sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin “görev yaptığı okuldaki hizmet süresi” ne göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir [Chi-Square=3,395, p=0,335].

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşlerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırmada; “*cinsiyet, kıdem, eğitim durumu, okuttuğu sınıf ve görev yaptığı okuldaki hizmet süresi*” bağımsız değişkenleri alınmıştır. Sınıf öğretmenlerinin, müfettişlerin ders denetimi esnasındaki tutumları ve denetim yeterliliklerine ilişkin görüşleri bağımsız değişkenlere göre karşılaştırılmıştır. Araştırma verilerinin çözümlenmesiyle elde edilen sonuçların değerlendirmesi ışığında aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir. (1) Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşleri “*her zaman*” şeklindedir. Sınıf öğretmenleri öğrencilerle iletişim becerileri konusunda en yüksek katılım puanını “*Dersi anlatırken öğrencilerin duyabileceği bir ses tonu kullanırım*” maddesine vermiş ve “*Her zaman*” demiştir. Sınıf öğretmenleri öğrencilerle iletişim becerileri konusunda en düşük katılım puanını “*Öğrencilerime dokunarak konuştuğum olur*” maddesine vermiş ve “*Sıklıkla*” demiştir. (2) Sınıf öğretmenlerinin “*cinsiyet*”e göre öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin anlamlı bir biçimde farklılaştığı görülmektedir. Kadın sınıf öğretmenleri erkek sınıf öğretmenlerine göre öğrencilerle iletişim becerisi konusunda daha yeterli oldukları görüşündedirler. (3) Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin “*kıdem*”, “*eğitim durumu*”, “*okuttuğu sınıf*” ve “*görev yaptığı okuldaki hizmet süresi*” ne göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir.

Elde edilen bulgulardan ve ulaşılan sonuçlardan faydalanılarak; sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişim becerileri için şu önerilerde bulunulabilir. (1) Araştırmanın bulgularına göre kadın sınıf öğretmenleri, erkek sınıf öğretmenlere göre öğrencilerle daha olumlu iletişim kurdukları görüşündedirler. Buna göre erkek sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle daha olumlu iletişim kurma konusunda duyarlı davranmaları gerektiği önerilebilir. (2) Sınıf öğretmenlerinin “*iletişim*” konusundaki kendini geliştirme çabalarının desteklenmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Akbaşı, S. (2012). Sınıf içi iletişim ve etkileşim (2. Baskı), R. Sarpkaya (Editör), *Sınıf yönetimi* içinde 117-150, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Alıç, M. & Diğerleri. (1991). *Eğitim bilimlerinde çağdaş gelişmeler* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, Ders Kitapları Yayınları, No:114.
- Araç, İ. (2014). Okulda iletişim, Ders Ödevi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Aydın, M. (1988). *Eğitim yönetimi* Ankara: Hatipoğlu Yayınevi.
- Bedur, S. (2007). Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişimleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Bilgiç S. & Sarı, M. (2010). İlköğretim öğrencilerinin okul yaşam kalitesi ve empatik sınıf atmosferi algıları, *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 9(17), 1-19.

- Bulut, N. B. (2003). İlköğretim sınıf öğretmenlerinin iletişim becerilerine ilişkin algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 443-452.
- Bursahoğlu, Z. (1991). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*, Ankara: Pegem, No:2.
- Demirel, Ö. (1993). *Eğitim terimleri sözlüğü* Ankara: Usem Yayınları No:10.
- Demirel, Ö. & Ün, K. (1987). *Eğitim terimleri* Ankara: Şafak Matbaası.
- Engin, A. O. & Aydın, S. (2007). Sınıf içi iletişimde öğretmenin rolü, *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 1-14.
- Habacı İ. & Ürker A. & Bulut S. & Atıcı R. & Habacı, Z. (2013). Beden dilinin eğitim öğretim üzerine etkileri, *Turkish Studies*, 8(9), 1639-1655.
- Karasar, N. (2005). Bilimsel araştırma yöntemi, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Maden, S. (2013). Niçin dinlemiyoruz? Dinleyememe probleminin sosyokültürel analizi, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2(1), 49-83.
- Nacar, F. S. (2010). Sınıf öğretmenlerinin iletişim ve kişilerarası problem çözme becerilerinin incelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Nacar, F. S. & Tümkaya, S. (2011). Sınıf öğretmenlerinin iletişim ve kişilerarası problem çözme becerilerinin incelenmesi, *İlköğretim Online*, 10(2), 493-511.
- Olgun, B., F. (2005). Sınıf öğretmenlerinin sınıf içinde etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinin değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Şahin, E. (2002). Etkili sınıf yönetimi için kurallar oluşturmada pozitif disipline dayalı bazı öneriler, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 341-353.
- Tomul, E. (2011). Sınıfta öğretmen-öğrenci iletişimi, 6. Baskı, H. Kıran (Ed.), *Sınıf yönetimi* içinde 151-180, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tutar, H. ve Yılmaz, M.K.(2003). *Genel iletişim kavramlar ve modeller*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Uğurlu, C. T. (2013). Öğretmenlerin iletişim becerisi ve empatik eğilim davranışlarının çocuk sevmeye düzeyleri üzerine etkisi, *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(2), 51-61.
- Yalçınkaya, M. & Tonbul, Y. (2002). İlköğretim okulu sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerilerine ilişkin algı ve gözlemler, *Ege Eğitim Dergisi*, 1(2), 1-10.
- Yılmaz İ. & Yoncalık, O. & Çimen, Z. (2010). İletişim becerisi ile öğretimde yeterlik arasındaki ilişkinin öğrenci algılarına göre değerlendirilmesi, *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8(4) 143-150.
- Zıllıoğlu, M. (1996). *İletişim nedir?* İstanbul: Cem Yayınları.